

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Beelden van tijd: De rol van historisch tijdsbewustzijn bij het leren van geschiedenis

Wilschut, A.H.J.

Publication date
2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wilschut, A. H. J. (2011). *Beelden van tijd: De rol van historisch tijdsbewustzijn bij het leren van geschiedenis*. [Thesis, externally prepared, Universiteit van Amsterdam]. Koninklijke Van Gorcum.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoud

Voorwoord IX

Inleiding 1

1 De ontwikkeling van geschiedenisonderwijs en geschiedenisdidactiek 9

- 1.1 Ontwikkelingen tot de jaren zestig van de twintigste eeuw 10
 - Ethische doelen 11
 - Politiek-staatsburgerlijke doelen 13
 - Nationalistische doelen 13
 - Afwijkende doelen 15
 - Conclusie 17
- 1.2 De crisis van de jaren '60 en de antwoorden daarop 18
 - Antwoorden op de crisis (1): het gaat om historisch besef 19
 - Antwoorden op de crisis (2): het gaat om het onderzoeken van bewijsmateriaal 21
 - Ontwikkelingen in het 'nieuwe' geschiedenisonderwijs in de jaren tachtig en negentig 25
 - Conclusie 28
- 1.3 Nieuwe maatschappelijk-politieke interesse in geschiedenisonderwijs vanaf de jaren negentig. 29
 - Terug naar meer nationale geschiedenis in Engeland en Nederland 30
 - Nog steeds 'Geschichtsbewusstsein' in Duitsland 33
 - Conclusie 35
- 1.4 Conclusies 35

2 Historische tijd 39

- 2.1 Objectieve tijd 40
 - Het bestaan van tijd 42
 - De relatie tussen objectieve tijd en de waarnemer 44
 - Tijd en beweging of verandering 45
 - Conclusie 47
- 2.2 Subjectieve tijd 47
 - Augustinus over tijd 47
 - Fenomenologische opvattingen over tijd 49
 - Conclusie 52
- 2.3 Historische tijd 53
 - Het ontstaan van het westerse historisch besef 55
 - Ensceneringen van de tijd 58

- Zes concepten van historisch tijdsbewustzijn 63
- Conclusie 75
- 2.4 Alternatieven voor het historische tijdsbewustzijn 76
- Conclusie 81
- 2.5 Historisch tijdsbewustzijn in het geschiedenisonderwijs: doelen en onderzoeksvragen 83
- Chronologie 85
- Periodisering 86
- Generaties 88
- Overblijfselen 88
- Anachronisme 89
- Contingentie 91
- 2.6 Terugblik en vooruitzicht 93
- 3 Ontwikkeling en leren van tijdbewustzijn: inventarisatie van bestand onderzoek 97**
- 3.1 Ontwikkelingspsychologisch onderzoek 99
- Conclusie 106
- 3.2 Didactisch en onderwijskundig onderzoek tot en met de jaren zestig 107
- Conclusie 113
- 3.3 Onderzoek na de jaren zestig van de twintigste eeuw 114
- Conclusie 119
- 3.4 Gegevens uit didactisch onderzoek over diverse aspecten van historisch tijdsbewustzijn 121
- Chronologie 121
- Periodisering 123
- Generaties 126
- Overblijfselen 129
- Anachronisme 130
- Contingentie 132
- Conclusie 134
- 3.5 Conclusies en gevolgtrekkingen voor verder onderzoek 137
- 4 Empirisch onderzoek naar oriëntatie in de historische tijd bij leerlingen 141**
- 4.1 Onderzoeksontwerp 143
- Samenstelling van de deelnemersgroepen 145
- Beschrijving van de interventies 146
- De beginsituatie van de groepen 155
- 4.2 De gebruikte toets bij de voor- en nameting 159
- Scoring van de toetsen 160
- Betrouwbaarheid van de toetsen 161

4.3	Resultaten	163
	De nameting	164
	Waardering van beide aanpakken door leerlingen	170
4.4	Bespreking van de resultaten	171
4.5	Conclusies	175
5	Conclusie	179
	Gevolgtrekkingen voor het onderwijs	184
	Maatschappelijke betekenis	185
	Literatuurverwijzingen	187
	Appendix 1	200
	Appendix 2	207
	Samenvatting	254
	Summary	264